

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY XIII - SEGONA EPOCA

MAIG - JUNY DE 1931 :: N.º 71

SUMARI:

TEXT: Nous horitzons.—L'excursionisme escolar, per *M. Tauler i Pruneda*.—Roda al món i torna al Born: Berna, per *D.*—Fragment de la Conferència d'Aurora Bertrana, dedicada al nostre Centre.—En el Pireneu aranès, per *Ignasi Escudé*.—XI Diada de Germanor a La Mata.—Crònica.—Excursions i vetllades.

GRAVATS: Tucs de Montoliu i Mauberne, des de l'Orri dels Gavatxos.—Pallars i Maladeta, des de'l Portilló de Marimanya. Al fons: Plà de Beret, clixés *Bofill*.

REPRESENTACIONS

M. Fainé Castellà

Màquines d'escriure **ROYAL**. - Caixes de cabals **A. PADRÓS, S. A.**
Calculadores **MONTROL**. - MOBLES D'ACER PER DESPATX.

TELÉFON, 331

Carretera de Matadepera, 113

Terrassa

Pintura General

Decoració

F. Duch

Pintura "DUCCO" per automòbils i mobles

— **RAVAL, 32**

ESTERERIA I
PERSIANES

Antoni Rovira

(Casa fundada en 1770)

Font-vella, 14

TERRASSA

Consocis!



Efectueu les vostres
compres en les ca-
ses anunciades en
el present "ARXIV".

Casa Martorell

Antiga Casa CARDALLAC

Perfumeria Nacional i Estrangera
Plateria

Bisuteria

Paraigües

Ombrel·les

Objectes propis per a Regal

Font-vella, 59 - **TERRASSA**

Reparacions i instal·lacions
electro-mecàniques

TELÉFON: 104

Despatx:
Pantan, 95

Taller:
Pantan, 104

A. BUSQUÈ

Electrificació de telers per gèneres de punt
Electrificació de màquines per aprestos, ascen-
sors, munta-càrregues i tota mena d'especialitats

≈ **TERRASSA** ≈

JOAN MORRAL

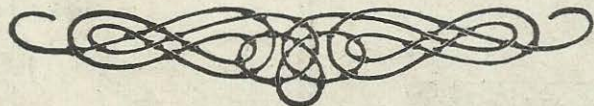
IMPRESSOR



NORD, 22

TELEFON, 230

TERRASSA



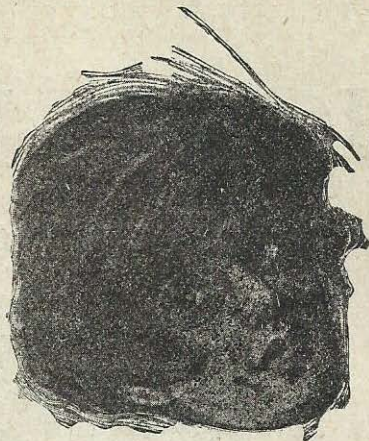
M. ABAD RIBERA

Pues i Lliços per a teixits.-
Extens assortit en Pues de
lloguer. - Filferros de totes
classes. - Enreixats metàl·
lics. - Laminació en fred de
cèrcols per a embalatges,
i altres indústries



Topete, 1

Telèfon, 174



Vda. de G. LLARGUÉS

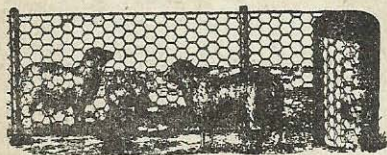
BISUTERIA I OPTICA

Font-vella, 18

TERRASSA

FREDERIC SETÓ

Alambrats. Enreixats. Teixits per a
sommiers, cedassos i garbells per a
mines i usos industrials. - Cortines
metal·liques de cadena. - Instal·la-
cions completes de cercats, galliners,
cunillers i "pajareres"



Carrer de Topete, 94

ASSEGURANCES

CAPELLA



VIDA

INCENDIS

ACCIDENTS

MARÍTIMS

ROBATORIS

ETC. ETC.

St. Leopold, 98

Telèfon, 109

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY XIII

Segona època

MAIG - JUNY 1931

NÚM. 71

NOUS HORIZONS

NOSALTRES, excursionistes sensibles a les vibracions anímiques transcendents i conreadors incansables de la cultura del poble; amics de la lleialtat i del civisme; enaltidors de la sana llibertat i puresa d'esperit, sentim fonament i amb tota la unció del qui estima, la joia escampada arreu de la nostra terra, pel felix retrobament de la justa llibertat.

Un poble com el nostre, que de l'angoixa passa a la joia imponent-se dignament, recuperant les llibertats perdudes, un poble com el nostre que abrandat d'amor posa l'ànima i els ulls fets a l'univers cercant la ruta que mena a la pau mundial, mereix que se'l tingui per un gran poble.

L'excursionista, bon amic i dignificador de la llibertat, entrançablement lligat amb la nostra casta terra rublerta de colorits matisos i bells costums, sent en aquest cobejat ascens espiritual, tota la joia que l'hora solemne i històrica que hem viscut, ens ofrena.

Ara cal, amics excursionistes, que intensifiquem encara més les nostres activitats, per tal de fer-nos dignes d'aquesta nova llum, que tan delicadament va portar-nos una florida albada del mes d'abril.

L'EXCURSIONISME ESCOLAR

TEMA interessant i nou a les planes de l'Arxiu és aquest. Així ens ho remarca l'amic excursionista que ens prega unes ratlles sobre el mateix. Però nosaltres hem d'afegir que no és solament al volgut butlleí del Centre Excursionista de Terrassa on hi són nous aquesta mena de temes, sinó a la majoria de publicacions que propaguen l'excursionisme arreu de la nostra terra.

Salvant comptades excepcions, hom considera l'excursionisme més com a esport, com a diversió, com a esplai, que com a mitjà de cultura general. Les llargues caminades, l'ascensió als cims enlairats de les muntanyes i la contemplació d'extensíssims panorames, són encara, l'obsessió de bon nombre d'excursionistes catalans. Un dels nostres deures hauria d'ésser treballar per a que augmentés la colla de romeus de la pàtria, com els anomenà un inspirat poeta, la colla dels qui, a la vegada que donen expansió al cos, cerquen en l'excursionisme, la manera d'ampliar els coneixements amb l'estudi d'un—qualsevol—dels infinits aspectes que pròdigament ofereix la Naturalesa. Hem de recordar amb goig l'esforç que en aquest sentit féu l'enyorada Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya, agermanant l'exercici físic amb l'afició a estudiar tot ço que crida la curiositat del vianant i amb el sentiment patriòtic que ha d'abrandar l'entusiasme de la joventut. Aquell concepte integral que de l'excursionisme tenia el malaguanyat Cèsar August Torras, voldríem que orientés de bell nou l'actuació dels elements excursionistes nostrats.

D'entre els mitjans educatius de què hom es val per a desenvolupar les facultats físiques, intel·lectuals i morals dels infants, sobressurt l'excursionisme, practicat en diverses formes per totes les generacions. Els mestres que l'accepten com una part integrant de llur programa, saben ben bé de sobres, quan ho realitzen amb mètode, que és el procediment pedagògic per excel·lència, el complement insuperable de les tasques escolars. Un gran pensador digué, i no anava molt errat, que la millor escola era a l'ombra d'un arbre, puix gairebé totes les assignatures poden explicar-se amb avantatge a l'aire lliure, en ple bosc, en l'amigable recés d'una font, al peu d'una pedrera, enfront d'unes ruïnes centenàries, dins d'una cova, a la vora de la mar, etc. La Geografia, la Botà-

nica, la Història, la Mineralogia, l'Agricultura, la Zoologia (particularment la vida dels insectes), el Dret, la Urbanitat i tants altres coneixements, quina llista seria inacabable, poden ésser objecte de lliçons profitoses perquè la curiositat infantil, primer factor de l'ensenyament, està moguda per la impressió d'una cosa real o per una incidència de l'excursió.

Avui és una opinió admesa per molts, el que no ha de prescindir-se en l'educació dels infants, de l'ambient material i cultural que circumda l'escola, el poble, la comarca, la nació i fins el més enllà de les fronteres, en circumstàncies especials. Gradualment, el mestre ha de fer que aquests factors externs, entre els quals més tard hauran de viure els escolars, influeixin en llur voluntat, fent-los adquirir hàbits de treball, d'observació, d'investigació, d'aprofitament de la realitat, però amb l'esguard fit vers una vida futura de major perfecció. Un dels propulsors de la Pedagogia científica, Herbert Spencer, filòsof anglès del segle passat, s'aficionà de petit a resseguir els camps veïns del seu poble nadiu, i, ja de jove, escrivia entusiasmat que si un hom no ha col·leccionat insectes ni plantes, no coneix ço que hi ha de lluminosa poesia a les prades i en els marges dels caminals.

Pestalozzi, el gran pedagog suís de tothom conegut, iniciava l'ensenyament de la Geografia, valent-se de les excursions. Sense saber-ho probablement, perquè la seva clara visió del problema educatiu l'hi dictava així; seguia el mètode preconitzat pel geògraf i ardit viatger grec Estrabé, quan assenyalava la importància de l'observació directa, allà en el segle I de l'Era Cristiana. En el segle XVI, un realista escriptor francès, Rabelais, exhortava d'aquesta faísó: «Pel què es refereix a l'estudi de les obres de la Naturalesa, tu mateix has de dedicar-te a què no hi hagi peixos en el mar, riu ni rierol, que tu no coneguis; el mateix que tots els ocells de l'aire, els arbres dels boscos, les herbes dels camps, els metalls amagats a les entranyes de la terra... res ha de quedar-te desconegut.» I així podríem seguir, si temps i espai tinguéssim, amb opinions autoritzades dels escriptors més destacats, en matèria pedagògica, de tots els països.

Quan la correntia favorable als passeigs i excursions escolars hagué traspassat les fronteres espanyoles i la Institució Lliure d'Ensenyança n'organitzava curosament i divulgava llur importància educativa, sortí el R. D. de 7 de setembre de 1901, establint l'obligació dels passeigs

instructius. Altres institucions i escoles, tant públiques com privades, practicaven també aquest eficaç mitjà d'instrucció, quins favorables resultats foren causa de què en el Reglament de les Escoles graduades del 19 de setembre de 1918 s'hi ratifiqués, amb major exigència, llur obligació. Actualment constitueixen un procediment normal i amb organització pròpia en totes les escoles ben orientades: als grups escolars «Baixeras» i «La Farigola», de Barcelona, i «Cervantes», de Madrid; a la novella Institució Cultural «Pedagogium», de dita ciutat comtal; a les Escoles Ribas, de Rubí, etc.

Durant l'Escola d'Estiu, organitzada l'any prop passat pel Consell Informatiu de Pedagogia de la Diputació de Barcelona, s'hi realitzà un assaig d'Escola activa a base de l'anomenat *mètode de projectes*, l'estudi del qual preocupa ara als pedagogs, bastint-s'hi, amb guix, un castell feudal de menudes proporcions, després d'haver portat a terme un seguit d'observacions en diversos indrets on hi havia restes d'aquesta mena de construccions medievals. No cal dir com resultà interessant.

França, que tant ha sabut organitzar el turisme, ha dedicat també especial atenció a les excursions, viatges o caravanes escolars. Uns trenta anys enrera, l'any 1903, la Secció de París del Club Alpí Francès ja donava compte d'haver mobilitzat més de 3000 alumnes en les 473 excursions per ella organitzades als voltants de la capital i els 44 viatges a Anglaterra, Bèlgica, Suïssa, als Alps, als Pirineus i altres muntanyes, obtenint un promig de 29 escolars per viatge i 40 per cada excursió. Ignorem si a Catalunya s'ha intentat fer cap cosa semblant, en el sentit de donar facilitats als mestres que tenen establert l'excursionisme en llurs escoles. Brindem la idea al Centre Excursionista de Catalunya, per si vol aprofitar-la en bé dels futurs mantenedors del nostre esperit racial i de la nostra cultura, ja que s'honora ostentant alhora el nom de Club Alpí Català.

M. TAULER I PRUNEDA

Roda el món i torna al Born

B E R N A

EN mig una plana ondulada i líquidament verda, voltada de muntanyes algunes de les quals llueixen l'ermí de les neus eternes, s'alça una llengua de terra de majors proporcions, però semblant d'estructura al terreny on està assentada la nostra vella barriada de Sant Pere. El riu Aar avalotat i recent eixit de les geleres de la Jungfrau, circunda a gran fondària l'allargassat promontori damunt el qual s'extén la part antiga de Berna. Una sèrie de ponts de totes les edats i molt alts la relliguen a una colla de turons del volt on s'allargassen les barriades modernes. La part vella és partida de llarg a llarg per l'artèria central, un carrer accidentat, empedrat amb carreus grossos i matussers i tot ell emmarjat amb porxos de totes mides i alçades. A l'un cap hi ha l'estació monumental, a l'altre la fossa popular dels óssos, l'animal heràldic de la ciutat. En l'entremig s'obren tres o quatre grans places en les quals s'hi alcen les punxes gòtiques de la catedral protestant, els museus, la gòtica casa de la vila, el gran casino, el teatre, esglésies, bancs, etc. L'edifici que excel·leix damunt de tots és el Palau Federal que és una construcció moderna d'estil florentí de bellíssim aspecte i imponent monumentalitat. El gremis de l'època barroca van plantar en la patriarcal ciutat una colla de fonts que encara els bernesos conserven pintades amb colors cridaners i amb quatre tocs d'or. Són composades per unes piques amb abeuradors al mig de les quals s'hi aixeca una columna historiada sostenint personificacions populars o derivades de la història de la ciutat. Així hi veiem un ferreny arquebuçaire medieval, Samsó lluitant amb un lleó, l'Ogre que es menja un infant mentre en guarda dos dintre una cistella, etc. La fossa dels óssos és el lloc de romiatge de la mainada bernesa i dels forasters. Dintre una fossa juguen i s'empaiten mitja dotzena d'óssos jovenets i tomen els trossos de pa que els tiren els badocs. L'ós el trobeu en l'escut de la ciutat, en els monuments, i especialment en les botigues d'objectes de fusta esculpida típics de Suïssa. La plaça mercat descoberta i posada al mig del barri central fins al migdia sembla un fastuosíssim corn de la abundància que sobreix i s'escampa per dessota dels porxos del carrer principal. Els tramvies sotraguejant passen entre la

multitud i s'aturen per deixar passar una renglera de bocois de vi que fan rodolar una colla d'homes. Es veu ben clar que Berna dóna una gran importància a la teca. Entre les botigues, abunden les carniceries i les tocineries on en mig d'una rutilant blancor d'esmalts, níquels i cristalls, unes noies de pell de mantega, galtes roges i la rialla a punt totes vestides de blanc, tallen i trinxen la carn sangonosa i tendra. Per contra, és difícil trobar un cafè, però si tant el cerqueu el trobareu entaforat en alguna botigueta on venen dolços i pastissos.

A mig carrer major, s'eleva una torre medieval que posseeix un antiquíssim rellotge el qual cada dia en sonar les dotze té un grup d'espectadors forasters mirant com mentre dos ninots al cim de la torre sonen les campanades damunt una enclusa, surten i evolucionen taupe-rament damunt una coronisa, una processó de figures grotesques.

* * *

Si voleu entrar en els documentadíssims museus de totes menes, en les biblioteques, en les esglésies de totes les branques del cristianisme; si voleu visitar la casa de la vila i el Palau Federal i voleu deambular encara pels jardins i contemplar els monuments i les edificacions modernes, necessitareu molt de temps. Rondant per les barriades noves qual-sevol ciutadà us mostrarà un xalet senzillíssim que no sobressurt ni un pam més de les altres construccions i us dirà que l'habita el President de la Confederació. No trobeu que això, justament el que la casa del president de Suïssa no tingui res de particular, és una cosa molt important?

Després de rondar-ho tot i meravellar-vos dels múltiples palaus que soplujen tota mena d'escoles, de les casernes que aquí també semblen palaus nets i endreçats, després d'haver-vos embadalit en l'admiració del magnífic panorama de muntanyes que enronden aquest elevat bel·lesguard, constatant que a l'hivern l'espectacle deu ésser estupend i alhora fredíssim (la pluja i la neu són persistents a Berna), us acomiadareu de la patriarcal Berna bo i fantasiejant que ella, amb la seva barreja d'aires pagesívols i aristocràtics se us apareix com una mestressa de casa que arremengada proveeix amb entusiasme i condimenta les més grasses i substancioses matèries gastronòmiques, però que després, s'empolaina sumàriament i assisteix a conferències, segueix els cursos de la universitat, llegeix llibres i revistes en tres o quatre llengües i va a escoltar les sessions de música clàssica que dóna l'orgue de la catedral.

D.

Fragment de la Conferència d'Aurora Bertrana, dedicada al nostre Centre

TROBAR-SE de cara al Pacífic, heu's ací una emoció veritable! Encara que aquest oceà sigui a primera vista exactament com els altres, hi ha la il·lusió d'ésser damunt de la immensa solitud, camí dels països meravellosos dels nostres somnis.

El nostre vaixell estava sovint en pana, no anàvem més depressa que una goleta a vela quan navega amb vent contrari. Però el cel era tan bell, la mar tan tranquil·la, i el nostre optimisme tan gran, que vàrem prendre les coses amb grandiosa filosofia.

Era un viatge meravellós! Les postes de sol, un espectacle imponderable. Els matins arribaven dintre d'una claror subtil. Passaven colles nombroses de peixos volants, i la vida damunt d'aquella nau lliscava tranquil·la i dolça.

Sense adonar-nos-en, vàrem arribar a les primeres illes de la Polinèsia. Feia més d'un mes i mig que navegàvem i malgrat això no sentíem desig d'arribar. Aquella mar i aquell cel eren ja un paradís!

Però un matí es sentiren grans crits sobre coberta. A estribord apareixia la primera illa oceànica. Era un atoll coral·lí. Un veritable ramell de cocoters sorgint en mig la gran blavor del Pacífic.

Dos dies vàrem estar travessant l'arxipèlag anomenat «perillós» pels navegants. Més de noranta illes coral·lines de totes les grandàries i formes. Imagineu-vos l'encantament del viatge! A totes hores apareixia una illa nova. Aquests atolls estan formats per milions i milions de cadàvers coral·lins. Damunt d'una carena submergida que forma el fons d'aquesta regió del Pacífic, neix, creix i mor aquesta fecunda bestiola. Poc a poc el munt de corall va creixent fins arribar a flor d'aigua i allí un dia aconsegueix formar una mena de bolet, la part planera del qual comença de sortir de l'aigua. Després les pluges cauen al damunt, i com que l'aigua dolça destrueix el corall, es forma una mena de palangana al centre mateix de l'illa. I al cap dels anys (una infinitat d'anys) aquests atolls presenten la forma d'un tortell. Però aquest cercol sol ésser trencat d'un cantó, car l'aigua de pluja en escórrer's cap

enfora, ha destruït una part del corall. A marejada alta, l'aigua del mar entra a dintre augmentant el nivell del mar interior, que allí anomenen «lagon» i a marejada baixa, surt impetuosament cap enfora. Això no vol dir que es buidi; al contrari, aquests llacs interiors són una pura delícia. Tenen una aigua clara damunt d'un món de corall, amb totes les transparències i tonalitats més exquisides. El cocoter que és la planta vivaç per excel·lència, ha crescut allí prodigiosament. Una nou de coco arrossegada pels corrents marins, ha arribat fins allí per casualitat i ha estat dipositada per l'onada damunt del corall, i del cor d'aquell fruit n'han sortit arrels. Així creixé el primer cocoter i després altres i altres fins a formar tot al voltant de l'illa una veritable corona de verdura exquisida. Els vents alisis balancegen sense repòs llurs palmes argentades i totes s'inclinen vers la mar, amb una muda reverència plena d'ele-gància.

Després d'aquestes illes vingueren les volcàniques, les magestuoses muntanyes les quals s'enlairen en pics aguts, desafiant els núvols. Com podria descriure la bellesa d'aquest recó de món? Ací i allà, damunt la blavor infinita del Pacífic, apareixen noves illes. A una milla aproximada de la terra, aquestes illes, solen estar voltades d'una veritable corona de corall submergida. Entre aquesta corona i la terra s'extén el magestuós «lagon» curull d'aigua transparent, neta i llisa, dintre la qual s'emmirallen els arbres gegantins de les vores. Arran d'aigua mateix, comença aquella vegetació luxuriant, atractiu poderós d'aquestes terres tropicals. Què voleu que us digui d'aquest prodigi d'exuberància? Les branques mateixes dels arbres s'inclinen fins acariciar l'aigua. Podeu prendre un bany a l'ombra de les tamarindes o dels burraus, amagat sota la verdura. Per tot arreu on mireu, llevat del mar i del cel, veureu un embrancament terrible de tota mena d'arbres i d'arbustos. El llorer rosa, el taronger i el llimoner salvatge i la falguera perfumada, dita arborescent, el bambú, el tiaré, les tamarindes, els palmers de totes menes (cocoters, daters, etc.).

Quan aixequem els ulls vers els pics ferèstecs que arriben a gratar els núvols, també els veieu verds, coberts d'una capa atapeïda de falgueres, que, de lluny, sembla un tapís de vellut.

Hi han milers de cascades que baixen dels cims tot l'any, omplint els torrents, els rius i els rierols, d'una aigua clara i fresca. Les flors cobreixen tota la part baixa de les illes fent-ne un vertader jardí.

Pel damunt de l'aigua claríssima dels «lagon», desfilen les gracioses piragües, lleugeríssimes i elegants.

I damunt d'aquesta terra beneïda hi creixen els fruits més deliciosos i els éssers més amables i gentils que puguin existir.

Els anys que he passat a les illes de la Societat, han estat tan pròdigs en coneixements i aventures, que podria fer-me vella parlant i no exhauriria el meu tema.

He escrit un llibre de petites impressions que va sortir el desembre de l'any passat. Estic a punt de publicar-ne un altre. En tinc dos més en preparació, i arguments per una colla d'altres.

Tal vegada els llegireu, si els temes exòtics us interessen. Jo els he escrit per a vosaltres, pels que no han tingut el gust o l'avinentsa de creuar les selves, les mars, les llacunes de corall. Per a mi, el factor important no és escriure'ls sinó haver-los «viscut». Escrivint, obeeixo al desig de fer passar una estona distreta als que amen més llegir que córrer món.

El record de la meua terra no m'abandonava mai i sentia un desig vivís de portar a Catalunya unes pàgines exòtiques i originals.

Per poder escriure aquestes pàgines i tenir dades importants i fidels, he creuat el Pacífic algunes vegades, d'un arxipèlag a l'altre abandonant el meu marit. He travessat les selves desertes camí de la Terra Salvatge on vaig passar unes setmanes per tal d'estudiar les consuetuds d'aquells homes allunyats de tota civilització. Allí he viscut hores d'emoció intensa. (Podreu llegir-ho en el meu llibre titulat «Terra Salvatge».)

L'hospitalitat bondadosa de tots aquells homes els ha fet els meus amics. A ells els hi dec també un llibre «La civilització i els salvatges» obra que ells no arribaran mai a llegir. Però el meu esperit restarà en pau. Em sembla que *tinc el deure* d'escriure'l. En ell diré als homes blancs tot allò que un cor amic i ple de gratitud, deu als nobles maoris.

Aquell que vulgui llegir-lo i reflexionar-lo, comprendrà que hi han homes de color anomenats arbitràriament *salvatges*, que han tingut una cultura i una civilització. Han viscut benhaurats i tranquils en les seves illes llunyanes, fins que la desmesurada ambició dels blancs ha anat a destruir llur felicitat innocent, en nom de la civilització nostra.

Desitjaria que les meves paraules haguessin estat plaents a tots aquells que aimen el viatge per admiració a la Natura.

Jò crec que quant més l'home s'acosta a «Ella» més esdevé simple, bo i sà. Si la lluita per la vida vol que visqué a les ciutats, almenys que els esperits nostres rendeixin culte a la Mare Comú.

Si aimem els arbres, les plantes, els rius, les valls i les muntanyes, si ens comuniquem sovint amb el cel i amb la mar, els nostres cors esdevindran més bons, més comprensius, i les nostres aspiracions seran més simples i més nobles.

Estimem la Natura per sobre de tot. Agraïm i acatem tots els seus designis, els més plaents i els més cruels. Ella és la nostra mare directa i estimar-la i acatar-la és aimar el Déu Creador.

Considerem germans a tots els homes, sien blancs, grocs o negres. Respectem animals, fruits i plantes mentre anem pel món. No volgüem semblar-nos a aquells conquistadors destructors, que deixen un rastre vergonyós en la història. Anem a conquistar amistats, no oblidant mai d'ésser respectuosos, honrats, nobles i amables amb la Naturalesa i amb els homes.

EN EL PIRENEU ARANÈS

QUAN aneu a excursionar per una regió on no heu estat mai i a l'ensem sabeu que és poc coneguda inclús pels excursionistes, ni cal dir amb quina il·lusió l'empreneu.

Cims arrogants i alterosos, poc visitats; pobles i hostals curulls de bonhomia i sinceritat. Com més rondeu, més ganes teniu d'afegir una regió nova al camp trillat de l'excursionisme català. És per això que tot esguardant el mapa del Pirineu Català, no poguérem substreure'ns de la idea, de recórrer amb esquís, aquella magnífica comarca de Beret, en la part alta de la Vall d'Aran.

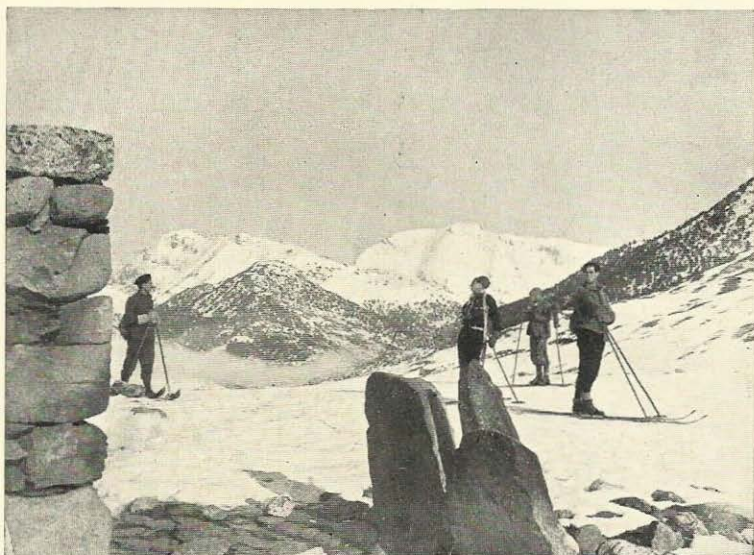
Nostres suposicions quedaren abastament confirmades, car recorrent dita regió, gaudirem extraordinàriament. Penso val la pena de ressenyar-la car d'ella no crec s'hagi fet; tal és la seva virginitat.

Per causes insospitades sortirem amb cert retràs d'Ares. Deixat el Refugi i per la vessant dreta amb una hora i mitja arribarem al Cap del Port de la Bonaigua. Trobarem el Refugi tancat però en canvi poguérem escalfar-nos i menjar en bona taula en el luxós edifici allà aixecat per la Companyia d'Electricitat. Acompanyats atentament pel guarda



Pallars i Maladeta des de'l Portilló de Marimanva. Al fons, Pla de Beret

Clixé: Bofill



Tucs de Montoliu i Mauborne, des de l'Orri dels Gavatzos

Chixé: Bofill

que va fer-nos atinades observacions ens dirigirem vers la Collada dels Esculls (a la dreta del Port) tot seguint els pals de la xarxa telefònica de la Vall d'Aran. La pendent va fent-se cada vegada més pronunciada, més la pell de foca que de sortida del Port portem, fa el seu comés admirablement. De cop i volta el camí ens queda tallat; davallem i tornem a unir-nos a la línia de pals que havíem abandonat en nostres ganés d'enlairar-nos. Després d'un petit àpat, decidim continuar sense daval·lar, fins a guanyar la carena i no continuar pel fons de la vall que s'ajunta amb el riu Malo en els extrems del Plà de Beret.

Remontàrem sense dificultat la carena del Tuc De Baqueira (2.645) d'on poguérem admirar amb tota sa esplendidesa els últims destells de llum que morien darrera el Pallars i les Maleïdes, precursors d'una pròxima fosca. La lluna, bondadosa, va sortir per acompanyar-nos. Caminem de nit cap a Orri dels Gabatxos, barraca situada al Pla de Beret on devíem descansar.

Quina nit! El fred és viu (10 graus sota zero) i ha glaçat. La finíssima neu caiguda el dia abans i els menudíssims cristalls de glaç, rellueixen d'una faisó mai vista; la lluna, baixa encara, els fa brillar bellament, junt amb un seguit d'ondulacions que formen la carena. És un brill especial, un reflex estrident, com de claror de dia però retallat, emmarcat per unes ombres allargassades d'un blau fred i transparent, format per les mateixes ondulacions.

Tots, seguim l'un darrera l'altre, silenciosos i emocionats per la màgica bellesa que ens enrona.

Al traspasar una estribació, ens sorprengué joiosament l'amplíssima extensió del Plà de Beret. Situats aquí dalt i a la claror de la lluna que tot ho engrandeix, aquest formidable plà sembla un mar sense límit, una regió talment inexplorada.

Una esplèndida i llarguíssima pendent posava en comunicació la carena amb el plà. Treiem la pell de foca i tot fen giragonces, ens hi llancém. La neu és excel·lent, i, escasseja la visualitat. Amb tot la forta pendent ens fa adquirir certa velocitat, empesos pel pes excessiu de les nostres proveïdes motxilles. Anotem alguna emblanquinada. El traspàs del riu Malo fou fàcil i sens altre contratemps que una pèrdua lamentable de temps i d'un esquí retrobat en un dels forats o falles del mentat riu.

Un xic fadigats i pensant amb un bon foc i un bon jaç, fèrem els 5

inacabables quilòmetres del Plà de Beret. Trobarem fàcilment a l'extrem i a la banda dreta del Noguera Pallaresa la barraca de l'Orri dels Gabatxos. Per a poder entrar ens calgué treure amb el piolet un munt de neu que ens barrava el pas. La barraca està en pèssimes condicions. La que era confortable, fou cremada fa uns quants anys, i dels restes en construïren l'actual. Hi férem un bon foc, fonent-se part de la neu que dins d'ella hi havia. El fum es feia però insuportable. Sobre uns taulons i ben acostats passàrem la nit, dormint a estones. El pròxim dia, l'invertirem fent pràctiques d'esquís. Perfeccionarem els «cristianies» i «stambogens»; també construïrem un petit trampolí. Després pujàrem fins prop del cim de Pedescols (2.415 m.) deleitant-nos després, amb una fantàstica baixada. Des d'aquest cim, situat a l'altra banda del plà per on havíem baixat el dia abans, poguèrem dar-nos més bon compte de la gran extensió del Plà de Beret (1.860 m.). Aquest, enfermat per dues llargues carenes amb el culminant Tuc de Basibé (2.635 m.) està format per una sèrie de xaragalls i aiguamolls que inclinant-se apenes visiblement uns vers llevant i d'altres a ponent formen els dos güells o ulls: del Noguera Pallaresa d'aigües mediterrànies i del Garona d'aigües atlàntiques. El Plà de Beret forma l'enllaç de les dues llargues cadenes pirenenques: atlàntica i mediterrània.

A la tarda deixem les motxilles a la barraca i empenem la ruta pel formidable bosc del Tossal, davallant vers Montgarri mantenint-nos a la vessant dreta del Noguera. Per ample camí i sempre per dins el bosc, amb menys d'una hora hi arribàrem. El paisatge és veritablement magnífic; una espècie de poesia bucòlica que ens fa pensar en aquelles estampes de colors que ens vénen de Suïssa. Entre el verd fosc dels pins i avets centenaris, es destaquen enlairats els blancs Tucs de Montolui, (2.675 m.); Maubermé, (2.880 m.); Pica Palomera, (2.630 m.); etc.

El Santuari de Montgarri (1.675 m.) és un clos quadrat d'edificis amb l'església al centre, no té res més notable que l'esbelt campanar vuitavat, que tan bé escau al mig de la vall. En ell hi ha allotjament per unes 30 persones, segons diuen les guies. Ens assabentem que fa uns anys, va marxar el capellà que hi havia, quedant-se en ell, uns pastors francesos, que ni els més elementals deures d'hospitalitat coneixen negant-se a recollir fins i tot en casos apurats. Davant tan llastimosa situació, decidirem remuntar per l'altra vessant, fins a casa Cubau, a uns 20 minuts, la qual ja havíem vist tot descendint. Els aranesos com

aquest honorable ancià que ens acull, són gent completament diferent de la dels altres poblets del Pireneu. Tots ells qui més qui menys han passat la seva joventut a França, i posseeixen certa cultura i generositat hospitalària; alguns dominen tres o quatre idiomes: francès, català, castellà i el propi l'aranès cosa que un en resta admirat. És una llàstima que per les dificultats de trasllat, aquesta part del Pireneu, tan magnífica per esquiar, no sigui més coneguda. De francesos prou en vénen (ens conta el vellet, de casa Cabau) per port d'Urets, de Salau, d'Orla, de Gireta,... mes de catalans, sou vosaltres dels primers. És gran son goig al veure'ns esquiar millor que uns francesos que vénen cada any i que diuen que a Espanya no es coneix l'esquí. Un abundant i bon sopar que prou necessitàvem, ens fou servit a la bella i silenciosa vesprada d'aquell dia tan ben aprofitat.

La neu al matí següent era completament glaçada; els esquís són poc menys que innecessaris. Seguin la vessant oposada, remuntem el Plà de Beret (1.860 m.). Els arbres degut a la boira i al fred viu que fa, semblen talment florits. Recollida en Orri dels Gabatxos nostra motxilla ascendirem amb un bon pas al portilló de Marimanya (a 2.335 m.) creuant el Clot de l'Ós. Des de tan bell lloc, donem l'adéu a la magnífica comarca del Plà de Beret, al Pallars i Maleïdes que tanquen fantàsticament el seu fons. Sorteiant el perill d'una allau, i després de travessar una petita carena, ens descolgàrem fins damunt de l'estany gran de Marimanya, a 2.290 m., on vàrem calçar-nos els esquís. Després d'un curt àpat i, moguts per la baixa temperatura, decidim travessar el mentat estany.

Els mapes existents d'aquesta regió, són certament defectuosos. Perdèrem el camí de la collada de Marimanya, Tuc de Rosari, Hurqueta d'Arreu i Tuc de la Llança i refugi de les Ares, que era l'itinerari traçat, i havent-nos desviat extraordinàriament, decidirem, tenint en compte la claror del dia, retornar a Montgarri. El sol daurava les agudes crestes de les Maleïdes; les neus prenién un color taronjat que paulatinament s'anava allargassant, fins a unificar-se el to elíptic i fred, imposant una sensació de mort i solitud en tan ample i magestuós desert blanc.

La temperatura descendeix ràpidament. La foscor enbolcalla ja, les nostres senyals d'ascensió. Treiem amb treballs les pells de foca dels esquís i amb petits incidents sense importància, davallem amb certa ra-

pídesa a l'estany de Marimanya el qual novament travessem. Deixem el camí fet al matí, i avançem per la barrancada. La lluna il·lumina ja les crestes; no tardarà a fer-ho al fons de la vall. Les caigudes són inevitables, degut a la foscor. A l'entrada de l'ubèrrim bosc de Marimanya, ens treiem els esquís i amb la petita desgràcia d'una torçada de peu d'un company, arribem ben entrada la nit a Casseriu, a uns quinze minuts de Montgarri. A l'Hostal varen obrir-nos malgrat l'hora intempestiva i varen donar-nos confortable acolliment.

Al dia següent, tot el poble de Cassariu festejà la nostra sortida. Per ells, els esquís, «aquelles fustes» eren una cosa nova.

El camí fins Alós, el trobarem llarg; és un país àrid i sec, i cal caminar sempre per una clotada formada pel riu. Després travessarem el carregador que porta les fustes del bosc de Bonabé a l'Ariège pel port de Salau, en la regió d'Aneo. Deixant ja la Vall d'Aran, atravessem les Bordes de Montgosú i sempre amb les «fustes» a l'espatlla, per unes vessants recloses i aspres, arribem a les quatre hores de sortida a Alós, primer poble del Pallars (a uns 1.260 m.). La ribera encara que encongida, torna a poblar-se de vegetació. Atravessant el riu al poc ratet arribem a Isil. Després de passar per l'antic monestir romànic de Sant Joan, passem pels jolius pobles de Boréu i Isabarre on deixem el camí que va a Esterrí d'Aneo, per remuntar a Sorpe en la carretera de a Bonaigua, lloc on havíem deixat nostre mitjà de locomoció.

La circumval·lació havia estat completa.

Havíem resseguit una de les més desconegudes i belles comarques del nostre Pireneu.

IGNASI ESCUDÉ

XI DIADA DE GERMANOR A LA MATA

CONVIT:

Qui no sent en aquest temps florit i perfumat el desig d'ascendir a l'alta muntanya enronat dels éssers estimats de la cada dia més nombrosa i culta família excursionista?

Quan tots plegats ens trobem agermanats en plena muntanya vestida de festa, sentim més viu que mai, l'impuls ascensional, dels nostres sentiments.

La Mata, la formosa masia enlairada en mig d'encrespats turons i fondalades vertiginoses rublertes d'exuberant vegetació, bell mirador del Pireneu i del Montserrat i l'aigua blava del mar, és el lloc senyalat per retrobar-nos enguany en nostra anyal Diada.

La Mata té per l'excursionista, una agradable i extraordinària suggestió. Celebrant-hi nostra festa, nostra germanor creixerà i la tenora també matitzarà més la nostra vibrant sardana.

Tots, petits i grans, no hi manquem pas.

PROGRAMA

DISSABTE, dia 20:

ACAMPADA.

A la nit. Cursa amb antorxes.

DIUMENGE, dia 21:

Matí, a les 8. Visita al campament i discurs de salutació als assistents a la Diada.

A dos quarts de 10. Jocs per a infants.

A dos quarts de 11. Salts a corda per a senyoretetes.

A les 11. Concurs de RAMS DE PLANTES i FLORS SILVESTRES.

—Visita pel Jurat, als estels enlairats i fall del mateix.

En aquest Concurs, es concediran dos Premis: Un al que assoleixi més volada i l'altre a l'originalitat.

A les 12. Lluita a la corda per equips.

Tarda, a les 3: Representació de l'obra teatral d'ambient excursionista «Fal'leres Excursionistes», escrita expressament per un conegut novel·lista consoci nostre i interpretada per socis del nostre Centre.

A les 4. SARDANES. (Cobla «La Principal»).

NOTES: Els estels hauran d'estar enlairats abans de l'hora anunciada per la visita i fall del Jurat.

—Com de costum, la Comissió Organitzadora obra un Concurs Literari relacionat amb la celebració de la Diada i també un altre de Fotogràfic de detalls de la festa i entorns de La Mata, acceptant-se en aquest Concurs tota classe de tamany.

—Totes les fotografies rebudes, seran curiosament exposades i després retornades a llurs propietaris. Les millors, seran publicades en l'ARXIU, així com també el treball que més agudament reflecteixi la Diada.

—Tant en el Concurs de Salts a corda per a senyorettes com en el d'enlairament d'estels, es concediran als guanyadors, varis premis.

—Els Rams de plantes i flors silvestres presentats a Concurs, seran entregats per senyorettes.

—Hi haurà un còmode i ràpid servei d'automòbils que sortirà de la Plaça de Mn. Jacint Verdaguer, fins a La Mata. Els preus són els següents: Anada i tornada, 4 pessetes. Anada o tornada solament, 2'50 pessetes.

—Tots els dimarts i divendres anteriors a la celebració de la nostra Diada, es despatxaran tiquets en el nostre estatge, com també es donaran tota classe de detalls relacionats amb la Festa.

Crònica

EXCURSIONS FETES.—En els dies de Pasqua Florida es realitzaren les següents:

A Bagà,, Fonts del Bastareny, Santuari del Gresolet, Coll del Collell, Serra Pedragosa, Cim de Comabona, Coll de Tancalaporta i Bagà.

Al Clot del Moro, Fonts del Llobregat, Castellar d'en Huc, Pla d'Anyella, Font Canalera i La Molina.

A Andorra baix el següent itinerari:

Porta, Vall de Camp Cardus, Pic negre d'En Valira. Soldeu, Port Dret i Hospitalet.

A Núria, Nou Creus, Pic de Vaca, Fossa del Gegant, Coll de la Marrana, Ull de Ter, Set Cases i Camprodon.

A Puigcerdà, Font Romeu, La Bullosa, Vall i poble d'Angostrina i Bourg-Madame.

A Matadepera, bosc del Dalmau, Sant Llorenç Savall, Granera, La Tosca, Moyà i Manresa.

El 22 de Març, s'efectuà una concorreguda ascensió als Flautats del Montserrat, presenciant des de tan bell lloc, a més d'un panorama formós, la cursa automobilista celebrada en aquella data en tan bellíssima muntanya.

Als dies 22 i 23 a Núria (assistint a la inauguració del cremallera) efectuant l'ascensió al Puigmal amb esquís.

El 29. —A les Fogaroses, escalant l'Agulla.

Al mateix dia, varis consocis acompanyaren a un grup d'intrèpids Amics del Sol, efectuant la davallada a l'Avenc del Daví.

El dia 1 d'Abril s'efectuà per primera vegada l'escalada al Cavall Bernat de Sant Llorenç per la vessant NO.

Altres companys feren el llarg recorregut:

Sant Llorenç (La Mola), l'Obach, Vacarisses, Monistrol, Sant Geroni, Santa Cecília i Monistrol.

El 19 d'Abril, una quarentena entre ells varies senyoretetes, ascendiren a les arrogants Castellases i efectuaren la davallada des del seu cim, servint-se de l'escala de corda.

També un bon estol nodrit amb senyoretetes, portaren a cap una excursió a la Font de la Teula, l'Obach, Torrota, Foradades i Font del Troncó.

Secció d'Atletisme Març 22.—Com a inauguració de la present temporada, es va rebre la visita del Junior, de Barcelona, amb els que el nostre equip efectuà un «match» inter-club, en el camp de Les Fonts, resultant vencedors els nostres per 36 punts contra 17. S'aconseguien en la majoria de les proves, algunes marques bastant acceptables, sobressortint la del llançament del pes en la que el guanyador En Ricart, del Junior, aconseguí llençar-lo a 10'70 m., així com en el salt d'alçada, el nostre consoci Cardús va passar el 1'65 m.

Al mateix dia, i mentre es celebrava l'esmentada competició, els nostres corredors Poy, Figueras i Mestre, participaven a la Volta a Sabadell, en la qual es classificaren com segueix:

Poy a 7 lloc de la general.

Mestre a 19 » » » »

Figueras a 20 » » » »

Març 29.—Els mateixos corredors citats anteriorment, es traslladaren a la capital, per a participar a la Volta a Barcelona. «Nova Germanor», quedant classificats per l'ordre següent:

Poy a 19 lloc de la general.

Mestre a 22 » » » »

Figueras a 27 » » » »

Abril 5 i 6.—Un bon nombre d'atletes de la Secció, es desplaçaren a Barcelona per a participar als Campionats Provincials d'Atletisme (Juniors) celebrats a l'Estadi de Montjuich, aconseguint-se honrosos llocs.

Abril 12.—Va efectuar-se al camp de Les Fonts, la primera jornada dels campionats de la Secció, la qual resultà molt brillant i competida, ja que s'aconseguien en conjunt, molt bones marques, i fins es bateren els rècords, del triple salt i salt d'alçada, quedant establerts a 12'49 m. i a 1'68 m., respectivament, pels socis V. Fraga i Cardús.

Abril 26.—En el festival que el Terrassa F. C. va efectuar en el seu camp, la nostra secció cooperà en el mateix efectuant algunes proves atlètiques a base d'exhibició.

Com sigui que aquell mateix dia, tenia lloc a l'Estadi de Montjuich el Festival en honor del Comitè Olímpic Internacional, els nostres atletes Poy, Figueras i S. Fraga varen prendre part a algunes de les proves atlètiques que s'hi efectuaren. Es destacà en Poy en la prova de 3.000 m. Steeple Chasse, qui es va classificar a segon lloc de la general.

Maig 5.—El nostre equip es traslladà a Manresa, per a efectuar un

«match» amb el C. E. Comarca de Bages de dita ciutat, en el qual els nostres sortiren victoriosos per 42 punts contra 25. D'entre les marques que s'aconseguien, poden mencionar-se les del salt amb perxa, en la que el vencedor en Trias de Manresa, passà els 3'25 m. i el nostre consoci Cardús els 3'10 m. També en el llançament del javelot en S. Fraga aconseguí l'excel·lent marca de 41 m.

Maig 10.—Seguint el programa dels «matches» que la Secció té concertats, el nostre equip es desplaçà a Sabadell, efectuant una competició amb una selecció formada per les entitats C. N. Sabadell i J. E. Pensament, en la que els nostres sortiren vencedors amb la puntuació de 41 punts per 20. La millor marca aconseguida en dita competició, fou en el llançament del pes, en la que En Cruells, de Sabadell, quedà a primer lloc amb un tret de 11'68 m. El mateix atleta aconseguí també el primer lloc en el llançament del disc, amb la marca de 31'70 m. Les marques aconseguides en les demés proves, no passaren de regulars.

Maig 12.—En el camp de Les Fonts va tenir lloc la segona i darrera jornada dels Campionats de la Secció, resultant també, com la primera, molt interessant. N'Amado Poy tombà el rècord de la prova de 5.000 m., deixant-lo establert a 17 m. 17 s. 4/5. En Samuel Fraga va igualar el rècord, del salt de llargada, saltant 6'15 m. i en González aconseguí saltar, amb la perxa, 3'05 m.

EXCURSIONS I VETLLADES

DIA 19 DE JUNY

Sessió de cinematografia «amateur» a càrrec del nostre consoci N'Agustí Fabra.

DIA 21

XI Diada de Germanor a la Mata.

DIA 24

Excursió a Sant Llorenç, efectuant una acampada a la Font del Senglar.

Organitzada per la Secció d'Esports de Neu i Alta Muntanya.—Vocal: M. Aurell,

DEL 27 AL 29

A la Costa Brava, Tossa i Sant Feliu de Guixols

Vocal: M. Molins.

DIA 5 DE JULIOL

**Excursió d'acampada al Girabau, Sant Feliu del Recó i retorn per
Castellar.**

Organitzada per la Secció d'Esports de Neu i Alta Muntanya.—Vocal: J. Ballbé.

DIA 12

Excursió a la platja de Montgat

Vocal: Josep Navarro.

DIES 25 I 26

A la Costa Brava

Vocal: Josep Llenas.

DIA 2 D'AGOST

A Vacarisses i Font de l'Urpina

Vocal: S. Escolà.

DIA 19

A l'Obach, Fonts de Rellinàs i retorn per Monistrol

Vocal: J. Almirall.

NOTES

Recoorem novament als senyors socis, que poden inscriure's i concórrer a totes les excursions anunciades oficialment, encara que siguin organitzades per seccions que no hi pertanyin.

També poden comunicar al senyor President de la Comissió Organitzadora d'Excursions, les iniciatives que els hi suggereixin, respecte a excursions a organitzar.

Cal avisar per escrit al senyor Secretari del Centre, si es reb deficiència l'ARXIU.

LES ESGLESIES ROMANIQÜES DE TERRASSA

*Monografia escrita en cinc llengües, amb 60 gravats.
Preu especial pels socis de les entitats editores, «Centre Excursionista» i «Club Pirenenc», dues pessetes*

SANT SALVADOR DE LES ESPASES

per J. SOLÀ, SCH. P. - (Quatre pessetes, preu especial pels socis del «Centre Excursionista».)

Joieria - Bisuteria - Optica

VIDUA DE

J. BALADA

Suc. de PERE CULELL

Font-vella, 19

Palla, 2

Casa FARRÁS

Música - Pianos

Fonògrafs i Discs

Radio ATWATER-KENT

Pianos de lloguer

J. Jover, 18 (Gavatxons)

Gran Gorristeria «ESPORT»

PILAR MONTAÑA

Especialitat a la mida

i dols amb promptitut

Rasa, 11

TERRASSA

Tintoreria VDA. CASTELLÓ

Rentats al sec, Tenyits, Planxats al vapor a diari. -

Colors sòlids a la mostra. - Negres per a dols,

a les 10 hores. - Secció especial de destacats.

Nord, 25. - Telèf. 334.

Sucursals: R. Egara i Rutlla, 40

Gevaert



Plaques diapositives **Vittachrom**

dónen imatges:

Sèpia
Taronja
Roig
Violat
Blau

directament per revelat.

**La millor placa per la
Diapositiu
estereoscòpics**

INDUSTRIA FOTOQUIMICA NACIONAL S. A.

Mallorca, 480

BARCELONA

J. MACIAS MARIMON

GOLETA, 3
Enfront Mercat

SEDES I LLANES
:-: PANYERIA :-:

Telefon, 698
TERRASSA

CONFITERIA

CASA CUNÍ

RUTLLA, 52

TERRASSA

TELÈF. 412



FRANCESC GIBERT

Especialitat en

CUINES ECONÓMIQUES

Fabricació pròpia

PARE FONT 15

FÁBRICA DE TEULES ARABES

SEGUÉS DONADEU I C.º

Terres cuites per Façanes i Jardins. - Teules Planes. - Articles sanitaris.

Despatx: FONT-VELLA, 1

Telef. 537

Fàbrica: S. MARIAN, 193

Telef. 485

AUTOMOVILS
FAY - GAS

AVIACIO



El super-carburant
per excel·lència